

הרי שאינו חושש ליטול את כל העפר התיחוח ואת קרקע הבתולה שמתחתיו, ותיקשי לרבי אלעזר!?

ומשינין: הוא — רבי אלעזר בן פדת — דאמר כי האי תנא; דתניא:

וכמה שיעור תפוסה? אמר רבי יוחנן משום בן עזאי:

נוטל עפר תיחוח, וחופר בבתולה שלש אצבעות, וכדברי רבי אלעזר.

שנינו במשנה: מצא שלשה וכו' הרי זו שכונת קברות, בודק הימנו ולהלן עשרים אמה: (18)

סה-ב **אמר רבא:**

בדק מקום מסויים (1) אם יש בו קבר, ומצא קבר אחד ופינה אותו כדין קבר יחיד הנמצא בתחילה, ושוב בדק ומצא קבר נוסף ופינה גם אותו, ושוב בדק ואשכח [ומצא קבר נוסף], ונמצא שהיתה כאן "שכונת קברות"

שאסור לפנות את הקברים משם; וכיצד יעשה בשלשת הקברים:

לא האי מפני ליה, אינו מותר לפנות את הקבר השלישי שמצא לגבי הנך תרי [אצל שתי הקברות שכבר פינה], שהרי "שכונת קברות" היתה כאן, ואסור לפנותה.

ואף לא הני תרי מפנה לגבי האי חד, ואף אינו צריך להחזיר את שתי הקברות שכבר פינה למקומם הראשון אצל השלישי, שלא חייבוהו חכמים בכך, כיון שבשעה שפינס לא היה ידוע ש"שכונת קברות" היא. (2)

איכא דאמרי דאמר רבא [יש האומרים שכך אמר רבא]:

כיון שנתנה רשות לפנות, מפנה (להוין) [ליה, לקבר השלישי].

כלומר: כיון שכבר פינה את הראשונים ברשות קודם שידע ששלש קברות הם, הרי אנו דנים את השלישי כקבר יחיד שאין עליו דין "שכונת קברות", ומותר לפנותו. (3)

שעצמות "דאקמח אקמוחי" [טחונים עד דק] אינם מטמאים משום עצם כשעורה [ואף אם עצם כשעורה שנחלק לשנים מטמא]; ואם כן אין לדרון כאן אלא משום רוב מנין בנין, ומשום רובע קב עצמות.

אלא שצריך ביאור: מנין יודע הוא על עצמות שחוקים, שהם מרוב מנין ורוב בנין; שמא תאמר: אין כוונת הברייתא אלא שחושש להם משום טומאה זו, אם כן מה בין השאר לספיקות, שהרי אף אותן מניח במקום מוצנע, [וראה בהגהות הגר"א שמחק כל זה מן הברייתא, אך התוספות לא עשו כן].

הבנה, כי בבא זו של המשנה אינה שייכת לדברי רבא; ומן הראוי היה להשים ציטטא זו קודם דברי הגמרא בעמוד ב: "בדק מעשרים אמה".

1. אין כוונת הגמרא שבדק עשרים אמה ומצא שם קבר, שאם כן היחה אסור לפנותו משם כי הוא חלק משכונת הקברות; אלא שהיה אדם רוצה לעשות טהרות במקום מסויים והיה בודק את המקום מטומאה, ואף שאינו מחוייב לעשות כן.

2. נתבאר על פי הרא"ש.

3. כן נראה כוונת התוספות, וראה פירוש

18. ציטטא זו מן המשנה לפני דברי רבא אין לה

ותמחה הגמרא: **מאי טעמא**, מה טעם יש בדבר, וכי למה לא נחוש שבצד השני יש קברות נוספים?!

אמר ריש לקיש: עילא מצאו וטיהרו ארץ ישראל שלא לחוש בה לטומאה. (5)

אגב שהזכיר מסדר המשנה לענין טומאת התהום "שחזקת טמא טמא", מביא התנא שתי משניות נוספות, שיש בהן חילוק בידיני טומאה, בין מי שהיה בחזקת טומאה או בחזקת זיבה, לבין מי שלא היה.

מתניתין:

כל ספק נגעים:

אם היה הספק בתחילה, ועד שלא נזקק לטומאה, כלומר: שהספק הוא אם נטמא על ידי הנגע — (6)

הרי ספיקו טהור, (7) משום ש"העמד את האדם על חזקתו" שטהור היה, וככל ספק

ומקשינן: ואכתי לישוינהו שכונת קברות ולא יפנהו, כלומר: מה סברא היא זו, והרי איגלאי מילתא שהיתה כאן "שכונת קברות"!?

אמר ריש לקיש: עילא [עלילה] **מצאו וטיהרו ארץ ישראל** שלא תהיה בה טומאה, כלומר: אכן אין זו אלא סברא קטנה, אלא שנתלו חכמים אף בעלילה מועטת וסברא קטנה כעין זו, כדי לטהר את ארץ ישראל. (4)

שנינו במשנה: בודק הימנו ולהלן עשרים אמה:

מסתפקת הגמרא, כיצד הדין אם בדק (מ)עשרים אמה לצד אחד של שכונת הקברות, ולא מצא קברות נוספים —

מאי, האם חייב הוא לבדוק לצד השני, או שמא נאמר: כשם שבצד זה אין קברות כך גם בצד השני אין קברות?

אמר רב משרשיא: אין לו אלא אותה שכונת קברות שמצא, ואינו צריך לבדוק יותר.

הרא"ש.

4. נתבאר על פי הרא"ש.

5. אינו דומה "טיהרו ארץ ישראל" האמור כאן לאמור לעיל, אלא שממקור אחד הם באים; כי לעיל התיירו משום סברא זו לסלק טומאות, וכאן התיירו משום סברא זו שלא לחוש לטומאות.

6. וכגון, שבא המנוגע אל הכהן והראהו בהרת, והרי הכהן מסגירו שבעת ימים לראות אם יפשה הנגע, כי אז יטמאנו הכהן ויהיה מצורע מוחלט, ואם יעמוד הנגע בעיניו, כי אז לא יטמאנו, אלא יסגירונו שבעת ימים שנית; ונסתפק מה היה

שיעור הנגע בשעה שנראה לראשונה אל הכהן, כך שאין אנו יודעים אם פשה הנגע או עמד בעיניו; על פי המשנה בנגעים שהביאו התוספות.

עוד מבואר שם, שמשנתנו עוסקת באופן שבאו שנים, והראהו האחד בהרת כגריס, והשני בהרת כסלע [שהיא גדולה מן הגריס], ולאחר שבעה ימים נמצאו שתי הבהרות בגודל סלע, ומסתפקים אנו בהרתו של מי היתה בתחילה כגריס ופשתה, ובהרתו של מי היתה כסלע ועמדה בעיניה, ואין אנו מחליטים את אף אחד מהם, אף שוראי בהרתו של האחד פשתה.

7. נכתב על פי גירסת התוספות.

שמעמידים הדבר על חזקתו שהיה בתחילה.

ואם משנזקק כבר לטומאה, כלומר: שהספק הוא אם נטהר מן הנגע – (8)

הרי ספיקון טמא, ומשום שיש לנו להעמידו בחזקת טומאה. (9)

גמרא:

שאל רב יהודה בשם רב: (10) מנא הני מילי?

אמר רב יהודה אמר רב, כלומר: וביאר רב יהודה עצמו את טעמו של דבר: כי אמר קרא: "לטהרו או לטמאו", הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחילה, שנאמר "לטהרו" ואחר כך "לטמאו".

סבור היה המקשן, שדברי רב יהודה נאמרו לבאר את טעם משנתנו שטיהרה בספק נגע על שלא נזקק לטומאה, ולכן הקשה:

אי הכי שסובר התנא של משנתנו דרשה זו, תיקשי:

אפילו משנזקק לטומאה נמי היה לו לומר שספיקו טהור; שהרי בהכרח הפסוק לא נצרך כדי לטהר את מי שלא נזקק לטומאה, שמסברא יש לטהרו, שהרי קיימא לן בכל מקום: "העמד דבר על חזקתו", (11) אלא ודאי שלטהר את העומד בחזקת טומאה בא הכתוב.

ומכח קושיא זו, מבארת הגמרא את דברי רב יהודה בשם רב באופן אחר:

אלא לעולם במשנתנו אין אנו צריכים כלל לחפש טעם, היות ויש לנו לומר "העמד דבר על חזקתו", ולכן ברישא שהיה בחזקת טהרה, העמידנו על חזקתו וטהור הוא; ואילו בסיפא שבחזקת טומאה היה, העמידנו על חזקתו, וטמא הוא.

לפי פירוש התוספות; אבל הרא"ש כאן וכן הרע"ב מבארים את הענין באופן אחר לגמרי, ואין טעם הטהרה משום "חזקת הגוף", ואין טעם הטומאה משום "חזקת הגוף"; וראה הערה 11 בגמרא בשם ה"קרבן אורה".

10. בהכרח שרב גופיה שאל את השאלה, כי אם לא כן לא יתכן שתאמר אחר כך הגמרא שסברא הוא לטהר כשלא נזקק לטומאה, שהרי אם סברא היא למה שאלה הגמרא "מנא הני מילי"; על פי הר"ש בנגעים.

11. הקשה ב"קרבן אורה": והרי מבואר במשנה בנגעים שהביאו התוספות לעיל, והובא בהערה במשנה, שהנידון הוא באופן שאחד משניהם בודאי טמא, ואם כן מסברא אי אפשר להעמידם על חזקתם כלל! וראה שם.

8. וכגון שנראה בראשונה אל הכהן והראהו בהרת כגריס, ולאחר שבעה ימים פשה הנגע והיה כסלע, והרי הוא מצורע מוחלט, ואינו נטהר מצרעתו אלא אם כן בטל הפשיון וחזרה הבהרת להיות כפי שהיתה בשעה שהסגירו; ולאחר זמן הצטמצם הנגע, אלא שנסתפק לנו מה היה שיעור הבהרת בשעה שהוסגר, כך שאין אנו יודעים אם בטל הפשיון וטהור הוא; על פי המשנה בנגעים שהביאו התוספות.

עוד מבואר שם, שנידון משנתנו הוא באופן שהיו שני אנשים שהראו לכהן זה נגע כגריס וזה נגע כסלע, והוחלטו כאשר פשה אצל שניהם הנגע והיה יותר מסלע, ושוב חזרו שני הנגעים והיו כסלע, ואין אנו יודעים בהרתו של מי היתה בתחילה כסלע וטהור הוא, מפני שבטל הפשיון.

9. טעם המשנה נתבאר על פי מסקנת הגמרא

וכי איתמר הא דרב יהודה אמר רב, לא על משנתנו, אלא אהא [על משנה אחרת] איתמר, לבאר את טעם התנא שאמר שם: אפילו כשבחזקת טומאה הוא עומד, הרי הוא טהור; דתנן: (12)

דתנן:

כתיב בפרשת צרעת [ויקרא יג ט]: "נגע צרעת כי תהיה באדם והוא אל הכהן. וראה הכהן וגו' והיא הפכה שכר לבן וגו'. צרעת נושנת היא בעור בשרו וטמאו הכהן, לא יסגירונו כי טמא הוא", הרי ששיער לבן בבהרת סימן טומאה הוא, וממה שאמרה תורה "והיא הפכה שער לבן", משמע: שהבהרת היא זו שהפכתו ללבן, (13) ולפיכך:

אם בהרת קדמה לשיער לבן, הרי הוא טמא; ואם שער לבן קודם לבהרת, הרי הוא טהור.

ואם היה ספק מי קדם למי, הרי הוא טמא,

וכגון שנזקק לטומאה, שהיה מוחלט מנגע אחר, ואז נולד בו ספק זה. (14)

ורבי יהושע אומר: כיהת.

ומפרשינן: מאי כיהת? אמר רב יהודה: כיהת וטהור, כלומר: הרי זה כאילו הוכחה מראיתו הלבנה של הנגע, שהוא סימן טהרה, וכדכתיב [ויקרא יג ו]: "וראה אותו הכהן ביום השביעי שנית, והנה כהה הנגע וגו' וטהרו הכהן". (15)

ועל רבי יהושע שבמשנה זו, שאל רב יהודה בשם רב: ודילמא כיהת וטמא, כלומר: מנין לרבי יהושע שהוא טהור, ואולי טמא הוא, כיון שאנו עוסקים במי שנזקק לטומאה! (16)

ועל זה אמר רב יהודה אמר רב: כי אמר קרא "לטהרו או לטמאו", הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחילה.

12. השמועה נתבארה על פי דברי התוספות בשם רבינו תם, ועל פי דברי הר"ש בנגעים פרק ד משנה יא, הביאו ב"ארוזי הלבנון".

ובפשוטו, הוא הדין שיכול היה המקשה להקשות: והרי פשיטא שהוא טהור עד שלא נזקק לטומאה, ולמה הוצרך רב יהודה לתת טעם מדרשת הכתוב.

13. נתבאר על פי הרא"ש; ורש"י בכתובות עה ב כתב: דהכי כתיב קרא: "שער לבן בבהרת".

14. נתבאר על פי רבינו תם בתוספות כתובות עו ב, שהביא שם סוגייתנו, וכתב להוכיח מכאן, שרבי יהושע מטמא אפילו בנזקק לטומאה, ופירש כפי שנתבאר בפנים; ודברי התוספות כאן סתומים מאד, שהרי אם לא כדברי רבינו תם שם, היכן מבואר מה שכתבו התוספות בד"ה אי:

שרבי יהושע מטהר אפילו כשהיה בחזקת טומאה.

15. נתבאר על פי רש"י בסנהדרין פז ב ובכתובות עו ב [והגירסא שם ברש"י: כהה], וכן פירש הרא"ש כאן; ובשיטת התוספות בסוגיין, ראה בהערה בהמשך הענין.

16. נתבאר על פי הרא"ש, וכתב שלשון נזיר משונה; ומיהו התוספות לא פירשו כן אלא כפשוטו, והקשו: אם תמצי לומר שהוא טמא, אם כן לא נחלק בכלום על תנא קמא, ותירצו, דיש לומר שתנא קמא מטמאו מספק, והוא מטמאו בודאי.

ודבריהם צריכים ביאור:

א. בתוספות בסנהדרין פז ב הביאו את פירושו של רש"י ב"כיהת", דהיינו: כאילו כיהת

ה. זובו של הזב ודמה של האשה, הרי הם אב הטומאה ומטמאים במגע ובמשא, וכן רוק שלהם הרי הוא אב הטומאה, ויש משקים אחרים שהם ולד הטומאה, ויש משקים שהם טהורים לגמרי, [ראה כל זה ברמב"ם פרק א ממטמאי משכב ומושב]; ובסוגייתנו יתבאר מה דינה של שכבת זרע שיצאה מן הזב.

ו. האשה בין זבה קטנה ובין זבה גדולה, הרי היא טמאה אפילו ראתה דם באונס, וכן סותרת על ידי ראיית אונס; ודין האישה אינו כן, שהרי אמרה תורה: "איש איש כי יהיה זב מבשרו", ומשמע: "מבשרו" ולא מחמת אונסו, ובמשנה שלפנינו יתבאר, מה הם הדברים שיש לתלות את הראייה בסיבתם וראיית אונס מיקרי, ויתבאר בה איזה זב אינו מטמא באונס.

מתניתין:

בשבעה דרכים [דברים] בודקין את הזב,

א. ראה אדם ראייה אחת של זיבה, אין זה אלא כמי שראה קרי, והוא טמא טומאת ערב.

ב. ראה שתי ראיות הרי זה זב, וסופר שבעה ימים, ואם ראה בתוך שבעת הימים ראייה נוספת, הרי הוא סותר את מניינו, עד שיספור שבעה נקיים, וטובל ונטהר בהערב שמש.

ג. ראה שלש ראיות, הרי זה מביא קרבן לאחר ספירת שבעה נקיים.

ד. האיש נעשה זב בלובן דהיינו בראיית זיבה מפי האמה, ואילו האשה נעשית זבה באודם, שאם ראתה יום אחד או שנים בימים מסויימים [י"א יום שלאחר ימי נדותה], הרי היא "זבה קטנה" ושומרת יום אחד כנגדן בנקיות, ואם ראתה שלשה ימים, הרי היא "זבה גדולה", ודינה כזב בעל שלש ראיות שהוא סופר שבעה נקיים, ומביא קרבן בשמיני.

ניחא, אבל לפירוש התוספות עצמם כאן תיקשי דבריהם מיניה וביה; וצריך לפרש דבריהם על פי מה שהביאו התוספות בסנהדרין שם בשם הירושלמי, דיש כיהה טמא.

ב. יש לתמוה בין לדבריהם כאן ובין לדבריהם בסנהדרין: אם אכן שאלת הגמרא היתה, מנין שרבי יהושע מטהר ושמא הוא מטמא, אם כן מה ענה רב יהודה בשם רב שהוא נלמד מהפסוק "לטהרו או לטמאו", וכי מנין לו שרבי יהושע דורש מקרא זה, ואולי אינו דורשו, וכדעת משנתנו ודעת התנא קמא שאין דורשים דרשה זו! אלא לפירוש הרא"ש ניחא, ועל כן נתבאר בפנים כפירוש הרא"ש.

הנגע שהוא מסימני טהרה, והקשו עליו: היכי פריך בשילהי נזיר "ודילמא כיהה וטמא", הא לפירושו כל כיהה טהור! ולכן כתבו שנראה כגירסת ר"ח: "קעה בקו"ף, ולא גרסינן אומר, כלומר: רבי יהושע הקשה ודקדק בדבר, כמו הקעה את שיניו [וכן הביא רש"י בכתובות עו ב בשם רבי משה הדרשן דגרסינן "רבי יהושע קיהה", ופירש כעין דברי התוספות: קיהה בדבר ונחלק עליהם].

ואם כן תיקשי לגירסת התוספות כאן: "רבי יהושע אומר כיהה", מה יענו לקושיית התוספות שם; והניחא אם נפרש את קושיית הגמרא "ודילמא כיהה וטמא" כפירוש הרא"ש כאן,

הראייה השלישית באונס הרי הוא טמא, וחייב בקרבן.

ומשום שרגלים לדבר, שלא באה הראיה מחמת אותם דברים, כיון שכבר נעשה זב, (19) וכמו שמפרשת המשנה בהמשך.

ומפרשת המשנה: שלענין שלשה דברים חלוק זב שנוקק לזיבה ממי שלא נוקק לזיבה:

א. **אונסו** של זב היינו ראייה מחמת אונס שנתבארה לעיל. (20)

א. **זפקין**, ראייה שיש בה ספק אם מטמאת היא אותו, [ובגמרא יתבאר באיזה ספק אנו עוסקים].

ושכבת זרעו של הזב [ויתבאר יותר בגמרא]

כל אלו השלשה: **טמאים** משנוקק לזיבה, ומשום **שרגלים לדבר**.

אגב שהזכיר מסדר המשנה "שרגלים לדבר", הביא דין נוסף שאף בו אמרו "שרגלים לדבר".

המכה את חברו, ואמדוהו — בית דין

כדי לידע אם לא היתה הזיבה מחמת דברים אלו, שהראייה מחמתם ראיית אונס היא, ואינה מטמאת.

ואימתי בודקין אותו: **עד שלא נזקק לזיבה** קודם שראה ראייה זו, כלומר: בודקין אותו רק על הראייה הראשונה (17) או השניה, היות ובשעה שראה ראיות אלו עדיין לא היה זב.

ואלו הם הדברים שבודקין אם היו, שאם אכן היו, תולים בהם את הראייה:

א. **במאכל**; ב. **ובמשתה**; ג. **במשא**; ד. **ובקפיצה**; ה. **ובחולי**; ו. **ובמראה**; ז. **ובהרהור**.

כיצד: אכל אכילה גסה או שתה הרבה, או שאכל או שתה אוכלין או משקין המביאין לידי שכבת זרע, או שנשא משוי כבד, או שקפץ ממקום למקום, ובכלל דבר זה אם הוכה על גבו, או שהיה חולה; או שראה אשה, והתאוה שכיבתה; או שהרהר בעסקי בעילה, אף על פי שלא הרהר בבעילת אשה שהוא מכירה, אם קדם אחד מכל אלו, וראה ראייה של זוב תולין בו ואינו מטמא. (18)

אבל **משנוקק לזיבה**, שכבר ראה שתי ראיות ונבדק ולא היה מחמת אונס, שוב **אין בודקין אותו** על הראייה השלישית, ואף אם היתה

19. נתבאר על פי הרא"ש, וראה בגמרא דילפיני לה מן הכתובים; ואין זו קושיא, שכן מצינו בהמשך המשנה לפירוש תוספות ורש"י בסנהדרין עח א.

20. כתב המאירי: "אונסו טמא, רצה לומר ראיית האונס מטמאתו כמו שביארנו".

17. על פי לשון התוספות; והיינו דוקא שאין ראייה הראשונה שהיתה באונס מצטרפת לראיות אחרות, אבל לטומאת ערב שעל ידי ראייה ראשונה, אמר רב הונא בנדה לה א, שהיא מטמאת אפילו באונס, וראה מה שכתב בזה הרא"ש.

18. לשון הרמב"ם בהלכות מחוסרי כפרה ב ב.

כי אמר קרא: בסוף פרשיות הזב, בעל קרי, הנדה והזבה: "זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע לטמאה בה. והדוה בנדתה והזב את זובו ולזכר ולנקיבה" —

וכך הוא נדרש: "והזב" הרי ראייה אחת, "את זובו" הרי ראייה שניה, "לזכר" כלומר: עד כאן יש לו דין זכר שאינו מטמא באונס, מכאן ואילך: (24)

לראיה שלישית איתקש [הוקש] הזב לנקיבה, וכשם שהזבה הנקיבה הרי היא טמאה באונס, כך ראייתו שלישית של זב מטמאת אפילו באונס.

שואלת הגמרא: והתניא: רבי אליעזר אומר: בראיה שלישית עדיין בודקין אותו ואם היתה באונס אינה מטמאת, ורק בזיבה רביעית — שבתוך ימי הספירה, שסותר בה את ספירתו — אין בודקין אותו, שראייה זו אפילו באונס היא סותרת.

ומה הוא טעמו של רבי אליעזר, והרי הוקשה ראייה שלישית לנקיבה!?

אלא (25) רבנן ורבי אליעזר ב"אתיב"

למוכה — למיתה, שימות מחמת מכה זו, (21) והקל מצבו של המוכה ממה שהיה בשעת ההכאה, וחזרו ואמדוהו לחיים, (22) וחזר לאחר מכאן והכביד מצבו ומת —

הרי המכה חייב מיתה, שאנו תולים את המיתה שלבסוף בהכאת המכה, אף שבינתיים הוקל מצבו של המוכה.

רבי נחמיה אומר: פטור המכה; ומשום:

שרגלים לדבר (23) שחולה היה ומחמת המחלה מת, כי אם מחמת המכה הוא שמת, לא היה נהיה מצבו קל בינתיים.

גמרא:

שנינו במשנה: בשבעה דרכים בודקים את הזב עד שלא נזקק לטומאה וכו' משנזקק לזיבה, אין בודקין אותו, מנא הני מילי שמשנזקק לזיבה אף ראייתו באונס מטמאת אותו?

אמר רבי נתן:

ב. בגמרא סנהדרין עח א איתא: "תנו רבנן: את זו דרש רבי נחמיה "אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה, וכי תעלה על דעתך שזה מהלך בשוק וזה נהרג, אלא זה שאמדוהו למיתה והקל ממה שהיה ולאחר כך הכביד ומת שהוא פטור.

24. נתבאר על פי רש"י בנדה לה א, ויש להעמיס כן גם בדברי התוספות כאן.

25. הלשון אינו בדקדוק כל כך, שאין ביאור זה של הגמרא סתירה לפירוש הראשון, ולא נוסף

21. אבל אמדוהו תחילה לחיים, אפילו לפי רבנן הוא פטור, ראה סנהדרין עח ב.

22. רש"י סנהדרין עח א; וראה לשון הרמב"ם הלכות רוצח ד ה.

23. א. דעת התוספות "שרגלים לדבר" מדברי רבי נחמיה הוא, וכן הוא ברש"י סנהדרין עח א, אך ברמב"ם [רוצח ד ה] מבואר שמדברי תנא קמא הוא, וראה לשונו שם, וראה ב"אור גדול" על המשניות, שהביא מדברי הירושלמי כדברי הרמב"ם.

קמיפלגני, (26) כלומר: טעם מחלוקתם הוא האם נדרש גם "את" זוכו הכתוב באותה פרשה, בה הקישה התורה את הזב לנקיבה:

רבי אליעזר דריש "אתים", ונמצא ששנתן הכתוב דין זכר לשלש ראיות, ולרביעית הקישתו התורה לנקיבה לטמא באונס.

ורבנן לא דרשי "אתים", ואין דין זכר אלא לשתי ראיות הראשונות ולשלישית הוקש לנקיבה.

שנינו במשנה: אונסו וספיקו ושכבת זרעו טמאים שרגלים לדבר:

אמר רבא, לפרש מה ששנינו שספיקו משנזקק לזיבה הרי הוא טמא:

לא תימא, אל תאמר שהספק בו אנו עוסקים, הוא:

ספק חזא ספק לא חזא, ספק ראה ראייה שלישית ספק לא ראה, וכגון שראה זוב בבגדו ולא ידע אם מראייה שניה הוא אם מראייה שלישית; (1) ואומר התנא שהיות ונזקק לזיבה הרי הוא טמא, ונעשה זב בעל שלש ראיות להתחייב קרבן —

כי באופן זה ודאי אינו חייב קרבן. (2)

אלא באופן זה אנו מחמירים בספיקו כשנזקק לזיבה:

שהיה הזב בתוך ימי ספירת שבעה נקיים, וודאי חזא ראייה שהיא אמורה לסתור את ימי ספירתו, אלא שמצא על בגדו הן זיבה והן שכבת זרע, והספק הוא:

ספק מחמת שכבת זרע ראה כלומר: ספק אם מעורב בזיבה שכבת זרע כי אז אין הראייה סותרת אלא יום אחד, ספק מחמת ראייה, כלומר: ספק אין מעורב בזיבה שכבת זרע, שראה זיבה לחוד ושכבת זרע לחוד, כי אז ראייתו סותרת שבעה.

וכיון דנזקק לטומאה (3) שכבר טמא הוא בשעת ראייה זו, ספיקו טמא.

שנינו במשנה: שכבת זרעו טמאה [אונסו וספיקו ו"שכבת זרעו טמאים"]:

תמהה הגמרא: שואלת הגמרא: למאי לאיזה ענין טמאה שכבת זרעו של זב שנזקק כבר לזיבה?

אילימא לענין שיטמא שכבת זרעו במגע?

כך הרי אי אפשר לומר, כי:

אם כן משמע, ששכבת זרעו כשאינו נזקק

בחירוק זה אלא את טעמו של רבי אליעזר.

26. אולי כוונת הגמרא בלשון "באתים קמיפלגני", שבכל מקום חלוקים הם אם לדרוש אותם, ראה פסחים כב ב.

1. מאירי.

2. לשון המאירי: "שזו ודאי אינה מזיקתו לקרבן".

3. דקדוק לשון המשנה שאמרו: "נזקק לזיבה", ואילו כאן אמרו "נזקק לטומאה", מורה לכאורה, שאכן כאן אין הטעם משום שכבר "זב" הוא, אלא משום שכבר "טמא" הוא. אבל במאירי מבואר לא כן, שכתב על זה "ועל זו הוא אומר: "שרגלים לדבר", כלומר: הואיל ונזקק לטומאה, רגלים לדבר שזיבה ראה בלא עירוב שכבת זרע".